

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

ЗОРЯНА АНТОНІНА МИХАЙЛІВНА

УДК 001.814:002=03

**ДОКУМЕНТНИЙ ПОТІК ПЕРЕКЛАДІВ УКРАЇНСЬКОЮ ТА
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ
МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (1991-2013 рр.)**

27.00.02 – документознавство, архівознавство

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі інформаційних комунікацій та бібліотекознавства Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв Міністерства культури України.

Науковий керівник доктор історичних наук, професор
ЛИТВИН Сергій Харитонович,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор
БЕЗДРАБКО Валентина Василівна,
Київський національний університет культури і мистецтв, професор кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи

кандидат наук із соціальних комунікацій,
старший науковий співробітник
ГОРОВА Світлана Валеріївна
Національна бібліотека України імені
В. І. Вернадського, Фонд Президентів України,
старший науковий співробітник

Захист відбудеться 29 листопада 2016 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.165.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського за адресою: 03039, Київ, просп. Голосіївський, 3.

З дисертацією можна ознайомитися в читальному залі бібліотекознавчої літератури Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за адресою: 03039, Київ, просп. Голосіївський, 3.

Автореферат розісланий «__» _____ 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат історичних наук

В.М. Удовик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Процеси глобалізації та інтернаціоналізації, що отримали розвиток у другій половині ХХ ст., актуалізували такий аспект соціальної комунікації як взаємодії в міжкультурному середовищі. На зламі століть внаслідок падіння «залізної завіси» країни Східної Європи, і Україна зокрема, виявилися включеними у процеси масштабних змін світопорядку в цілому. Для пострадянського часу став характерним інтенсивний розвиток міжнародної взаємодії на різних рівнях через певні засоби й канали передачі інформації. В свою чергу це зумовило породження різного роду проблем, пов'язаних з мовними бар'єрами, своєрідністю традицій, норм, цінностей, особливостей світогляду тощо, та надало пріоритету контактам представників різних культур.

У процесі обміну інформацією, представленою різними мовами, формуванні соціального та політичного простору України постійно зростає роль перекладу. Він виконує найважливішу соціальну функцію, надаючи можливість міжмовного спілкування, удосконалення міжкультурної комунікації та закріплення міжнародних зв'язків.

В Україні проблематика міжкультурної взаємодії як виду соціальної комунікації характеризується відносною новизною та перебуває у стані формування на відміну від західних країн, де ця сфера прогресивно розвивається.

Потребу вивчення документного потоку перекладів українською та з української мови зумовлює необхідність узагальнення даних про наявність перекладів, виданих на території України упродовж періоду її незалежності, як ефективного засобу у практиці взаємодії української культури з іншими. Дослідження документного потоку перекладів українською мовою як соціокультурного феномену та показника доступності українському читачеві досягнень світової науки й літературного процесу є актуальним завданням сучасного документознавства не тільки з теоретичної, але й з практичної точки зору. Залучення співвітчизників до широкого кола наукових досягнень та літературно-художніх цінностей є важливою науковою та соціально-культурною проблемою формування загальної культури суспільства. У свою чергу, вивчення документного потоку перекладів з української мови надає широкі можливості для дослідження міжкультурних зв'язків та ступеня інтегрованості українських наукових та літературно-художніх надбань у загальносвітовий інформаційний та культурний простір.

Невідповідність між нагальною потребою документознавчої і культурологічної практики та наявністю дієвих засобів опрацювання й практичного освоєння документного потоку перекладів українською та з української мови, одним з яких є міжнародний бібліографічний покажчик ЮНЕСКО «Index Translationum», а також недостатня наукова розробленість проблеми обумовлюють актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в період з 2013 по 2015 рр. у межах комплексної наукової теми кафедри документознавства та управління соціальними комунікаціями Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв «Концептуальні засади розвитку інформаційно-документаційної сфери України».

Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз документного потоку перекладів українською та з української мови та охарактеризувати його як форму відображення процесів міжкультурної комунікації.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких наукових завдань:

- з'ясувати стан наукової розробленості проблеми дослідження;
- виявити та вивчити джерельну базу документного потоку перекладів українською та з української мови;
- дослідити переклад як вид документа та видання;
- охарактеризувати документний потік перекладів як об'єкт документознавчих досліджень;
- здійснити комплексний аналіз документного потоку перекладів українською та з української мови за період 1991-2013 рр.;
- оцінити ступінь представленості документного потоку перекладів українською та з української мови протягом аналізованого періоду на світовому та національному рівнях;
- визначити перспективи використання документного потоку перекладів як форми відображення міжкультурної комунікації.

Об'єкт дослідження – документний потік перекладів українською та з української мови.

Предмет дослідження – особливості процесів міжкультурної комунікації, що відображені в документному потоці перекладів українською та з української мови за період 1991-2013 рр.

Хронологічні межі дослідження – 1991-2013 рр. Вибір нижньої межі (1991 р.) зумовлений початком становлення й розвитку незалежної України, всебічних фундаментальних змін української дійсності, які вплинули на формування нових інформаційних потоків, у тому числі документних потоків перекладів.

Верхня межа (2013 р.) зумовлена переломними подіями кінця 2013 – початку 2014 рр. («Революція Гідності», «гібридна війна» з потужною інформаційною складовою), що призвели до геополітичних змін, загострення економічної кризи в країні. Як наслідок, на початку 2014 р. було достроково припинено виконання багатьох Державних цільових програм, у тому числі спрямованих на створення потужної системи інформування про вітчизняну видавничу продукцію, а також системи державних грантів для видання творів у перекладі українською та з української мови іноземними (на 2014-2018 рр.).

Фактологічним **матеріалом дослідження** документного потоку перекладів українською та з української мови слугували 714 позицій бібліографічних записів, вилучених з бібліографічної бази даних ЮНЕСКО «Index Translationum», а також матеріали 18-ти статистичних збірників «Друк України» Книжкової палати України імені Івана Федорова.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є принципи історизму, об'єктивності, усебічності, цілісності та конкретності. Їх реалізація відбувалась шляхом застосування комплексу загальнонаукових і спеціальних підходів та методів пізнання. Перевагу у дисертаційному дослідженні надано використанню *структурно-функціонального підходу*, за допомогою якого документний потік перекладів вивчається як структурний елемент документно-комунікаційної системи, що виконує специфічні функції, а також як системний об'єкт, що характеризується складною структурою із взаємопов'язаними елементами – перекладами, кожен з яких функціонує з певною метою. За допомогою *соціокультурного підходу* виявлено міжкультурний аспект сутності перекладу та комунікаційних процесів, відображених у структурі документного потоку перекладів; *соціально-комунікаційного підходу* – висвітлено етапи життєвого циклу перекладу, процеси утворення і функціонування документного потоку перекладів, як складової, що репрезентує інтеграцію знань між культурами у системі соціальних комунікацій; *документознавчого аналізу* – досліджено переклад як вид документа та видання; *термінологічного методу* – визначено ключові поняття «переклад» та «документний потік перекладів» у межах документознавства; *методу знакового і графічного моделювання* – візуально відтворено результати дослідження за допомогою схеми (переклад у документно-комунікаційній системі), діаграм, графіків і таблиць (кількісні та якісні показники документного потоку перекладів); *історичного та порівняльно-історичного методів* – відображено розвиток документного потоку перекладів українською та української мови, а також з'ясовано ступінь його представленості на світовому й національному рівнях у хронологічній послідовності; *бібліометричного та статистичного аналізу* – досліджено кількісні та якісні показники структури, тенденції документного потоку; *абстрагування* – визначено форми відображення міжкультурної комунікації в аналізованому документному потоці. На всіх етапах дослідження використано загальнонаукові методи *аналізу, синтезу, узагальнення*.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні наукові результати, які характеризують новизну виконаного дослідження, полягають у наступному:

уперше:

- здійснено цілісний системний аналіз перекладу як виду документа, що характеризує міжкультурну комунікацію;
- розкрито сутність та характерні риси документного потоку перекладів;

- обґрунтовано та запропоновано визначення понять «переклад» і «документний потік перекладів»;
- комплексно проаналізовано документний потік перекладів українською та з української мови на основі бібліографічної бази даних ЮНЕСКО «Index Translationum» та статистичного збірника «Друк України»;
- визначено форми відображення процесів міжкультурної комунікації в аналізованому потоці;
набуло подальшого розвитку:
- осмислення особливостей комунікаційного шляху перекладу в системі документної комунікації;
уточнено і конкретизовано:
- процеси утворення та способи формування аналізованого документного потоку перекладів, а також чинники, що на них впливають;
- ступінь представленості документного потоку перекладів українською та з української мови на світовому та національному рівнях;
- перспективні напрями роботи щодо реалізації проекту зі створення національної бази даних «Переклади України».

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження можуть бути застосовані у доповненні та удосконаленні змісту теоретичного потенціалу таких дисциплін як документознавство, соціальні комунікації, теорія документних потоків, теорія та історія культури, культурологія тощо; у розробці курсів, спецкурсів, що передбачені освітньо-професійними програмами підготовки фахівців з відповідних спеціальностей. Теоретичні й методичні положення дисертації можуть бути використані у подальших наукових дослідженнях.

Практичне значення отриманих результатів та запропонованих рекомендацій полягає у доцільності їх використання органами державної влади, управління, працівниками профільних міністерств – для розробки концепцій державних програм, спрямованих на розвиток і підтримку української культури, стратегії інформаційної, культурної та наукової інтеграції України у світовий простір; керівниками та працівниками відповідних організацій сфери соціальних комунікацій – для подальшого обговорення аналізованих проблем, вироблення власних стратегій.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано самостійно, наукові результати та висновки одержані дисертантом особисто. Усі публікації за темою дисертаційного дослідження є одноосібними.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження оприлюднено на всеукраїнських, міжнародних конференціях та семінарах: міжнародній науково-теоретичній конференції «Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики» (Київ, 21-22 березня 2013 р.);

I та II міжнародних науково-практичних конференціях «Документ, мова, соціум: теорія і практика» (Київ, 11-12 квітня 2013 р., 10-11 квітня 2014 р.); міжнародній науково-творчій конференції «Трансформаційні процеси в освіті і культурі» (Одеса, Київ, Варшава, 24-25 квітня 2013 р.); VI та VII міжнародних науково-практичних конференціях «Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття» (Одеса, 12-14 вересня 2013 р., 11-13 вересня 2014 р.); всеукраїнській науково-практичній конференції «Феномен Тараса Шевченка: лінгвістичний, історичний і мистецтвознавчий аспекти», присвяченій 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка (Київ, 27-28 лютого 2014 р.); всеукраїнській науково-теоретичній конференції молодих учених «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» (Харків, 24-25 квітня 2014 р.); VIII міжнародному науково-теоретичному семінарі «Термінологія документознавства та суміжних галузей знань» (Київ, 30 травня 2014 р.); I міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації» (Одеса, 19-20 березня 2015 р.).

Текст дисертації, основні наукові висновки дослідження та рекомендації обговорено на засіданні міжкафедрального науково-методичного семінару на базі кафедри інформаційних комунікацій та бібліотекознавства Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв 16 червня 2016 р.

Публікації. Основні положення й результати дисертаційного дослідження відображені у 17 публікаціях: 5 – статті в наукових фахових виданнях України; 1 стаття – у науковому фаховому виданні України, що індексується у міжнародних наукометричних базах даних; 1 – стаття в іноземному науковому виданні; 9 – тези доповідей на всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях, 1 – стаття на міжнародному науково-теоретичному семінарі.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (315 позицій на 38 сторінках), 8 додатків (на 65 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 282 сторінки, основний текст викладено на 177 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, окреслено об'єкт, предмет, мету, завдання, хронологічні межі, методи дослідження; виокремлено новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію результатів дослідження, публікації автора, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні та методологічні засади дослідження документного потоку перекладів українською та з української мови**» висвітлюється стан наукової розробленості проблеми, а також характеристика

джерельної бази документного потоку перекладів українською та з української мови, методологія дослідження.

У підрозділі 1.1 «Сучасний стан наукової розробленості проблеми» проаналізовано наукові напрацювання вітчизняних та зарубіжних фахівців, пов'язані з документними потоками перекладів українською та з української мови та міжкультурною комунікацією, опосередкованою перекладами.

Аналіз фахових публікацій довів, що у вітчизняній науці небагато досліджень, присвячених зазначеній проблемі. Певні напрацювання у вигляді дисертацій стосуються типо-видового аналізу документних масивів окремими мовами – А. Сидоренко (мовами національних меншин України), Р. Кириченко (французькомовної україніки), а також літературних зв'язків української культури з іншими в різні історичні періоди – праці Н. Ісаєвої (з китайською), Г. Косів (англійською), О. Крушинської (французькою).

Вивченню документного потоку перекладів україномовного сегменту різних хронологічних періодів упродовж 1991-2012 рр. присвячені статті фахових періодичних видань Г. Блошицької, С. Буряк, Л. Дем'янової, Н. Дехтярьової, А. Збанацької, М. Костенко, О. Литвиненко, А. Мураховського (за матеріалами Книжкової палати України).

Перші спроби комплексного дослідження потоку перекладів українською та з української мови у міжкультурному контексті за період 1991-2012 рр. здійснено у межах проекту «Book Platform». Дослідниками проаналізовано лише твори художньої, дитячої та гуманітарної літератури: переклади українською – К. Родик; переклади з української (десятьма мовами) – Н. Поліщук, А. Месропян, О. Куртанідзе, В. Марджанішвілі, Т. Гаврилів, К. Стецевич, І. Сабор, О. Братчук, А. Івченко, А. Татаренко, І. Дмитришин, Р. Кіндлерова, С. Волковецька.

Значний досвід багатоаспектного та різномасштабного дослідження потоків перекладів накопичено у напрацюваннях іноземних фахівців, серед яких Р. Абраміцки, С. Балаєр, К. Баррінгтон, К. Вернер, Х. Кім, К. Клеппінгер, М. Ковач, Ж. Сапіро, М. Тодорова, Й. Хайлброн тощо, а також у межах дослідницьких проектів організацій «Literature Across Frontiers», «Rüdiger Wischenbart Content & Consulting», «Next Page», «The Anna Lindh Foundation for the Dialogue between Cultures».

Теоретичні аспекти документних потоків висвітлені російськими – Г. Гордукаловою, Н. Зиновьевою, М. Ларьковим, Ю. Столяровим, та українськими дослідниками – В. Ільганаєвою, С. Кулешовим, Д. Ланде, Н. Кушнарєнко, М. Слободяником, А. Соляник, Г. Швецовою-Водкою.

Проблематиці метричних методів вивчення документних потоків присвячено широке коло напрацювань російських – М. Акоев, О. Борисова, О. Воверєне, Г. Гордукалова, К. Карікова, В. Маркусова, І. Маршакова-Шайкевич, О. Пенькова, О. Пронін, Н. Рєдькіна; та українських науковців – Ж. Бабєнко,

О. Кобелєв, Л. Лабушевська, Ю. Павліченко, Т. Коржановська, М. Костенко, І. Матяш, Н. Ржевцева тощо.

Переклад як наукова проблема осмислюється з позицій перекладознавства О. Бурда-Лассен, В. Комісаровим, В. Коптіловим, Р. Міньяр-Белоручевим, А. Перміною; В. Радчуком, А. Федоровим, А. Чередниченком, А. Швейцером тощо; філософії культури – Н. Бевз, К. Мальцевою; порівняльного літературознавства – О. Тетеріною. У документознавстві лише деякі публікації так чи інакше висвітлюють переклад – Н. Кушнарєнко, В. Удалової, Г. Швецової-Водки (з огляду на знакову систему документа, у типо-видовій класифікації документа, як складову бібліотечних підфондів, вид наукової обробки документів), А. Збанацької (як вид документної інформації та засіб комунікації).

Сутність міжкультурної комунікації перебуває у центрі уваги Т. Грушевицької, В. Попкова, Т. Кацберга, Л. Кулікової, К. Мацика, І. М'язової, Б. Слющинського, А. Садохіна, С. Тер-Мінасової.

Узагальнюючі проаналізовані фахові публікації, серед малодослідженої проблематики дослідження виявлено: документознавчий аналіз та теоретичне обґрунтування терміна «переклад», вивчення основних етапів його життєвого циклу; визначення сутності, процесів утворення та функціонування документного потоку перекладів. Теоретичним підґрунтям слугували основоположні здобутки науковців, що стосуються термінологічних, теоретичних аспектів дослідження документа, теорії документних комунікацій, документних потоків – С. Кулешова, Н. Кушнарєнко, М. Ларькова, Є. Плешкевича, М. Слободяника, А. Соколова, А. Соляник, Ю. Столярова, Г. Швецової-Водки; термінологічних та теоретичних аспектів перекладу – Л. Бархударова, В. Комісарова, Р. Міньяр-Белоручева, В. Радчука, А. Чередниченка, А. Швейцера; створення, редагування, якості перекладу – Є. Гули, М. Зарицького, Ю. Косинської, З. Партика; міжкультурного аспекту перекладу – Н. Бевз, Т. Горощенко, К. Мальцевої, Р. Сегол, С. Федоренко. Також проаналізовано довідкові видання, нормативно-правові, нормативні виробничо-практичні документи, що стосуються термінологічних аспектів перекладознавства, документознавства і суміжних галузей знань та регулюють відповідні види діяльності.

У підрозділі 1.2. «Джерельна база документного потоку перекладів українською та з української мови та методологія дослідження» охарактеризовано джерела інформації про переклади українською та з української мови, які на даному етапі слугують базою для здійснення запланованого дослідження: базу даних «Index Translationum», яка є міжнародною міждисциплінарною бібліографією перекладів, що характеризує надбання перекладних творів певної країни представлених на світовому рівні; державний бібліографічний покажчик «Літопис книг» та статистичний збірник «Друк України» Книжкової палати України імені Івана Федорова, що характеризують потік перекладів на

національному рівні. Проаналізовано потенціал, переваги, недоліки, можливості використання кожного з них відповідно до мети і завдань дослідження.

Висвітлено застосовані у дисертації наукові підходи та методи пізнання, що складають методологію дослідження.

У другому розділі **«Документний потік перекладів як об'єкт документознавчих досліджень»** здійснюється документознавчий аналіз перекладу та розкривається сутність і характерні риси документного потоку перекладів.

У підрозділі 2.1 *«Переклад як вид документа та видання»* досліджено еволюцію документознавчої думки щодо визначення поняття «переклад». На основі нормативно-правових та нормативних виробничо-практичних документів, довідкових видань, що стосуються термінологічних аспектів перекладознавства, документознавства і суміжних галузей знань, а також підходів провідних фахівців відповідних сфер здійснено термінологічний аналіз та співвідношення понять «переклад», «документ», «видання», визначено їх обсяг і зміст. За класифікаційною схемою документа (Г. Швецової-Водки) охарактеризовано матеріальну, інформаційну, знакову складові перекладу. Окремо розглянуто його міжкультурний аспект. Базуючись на результатах здійсненого аналізу виявлено відмінну ознаку перекладу як документа й видання, яка передбачає фіксацію повідомлення мовою перекладу через попереднє цілеспрямоване декодування та передання мовної системи оригіналу знаками цільової мовної системи. Враховуючи зазначене, сформульовано та запропоновано поняття «переклад» як документ і як видання.

Висвітлено вимоги до оформлення перекладу, як готового до випуску у світ видання, яке складається з основних та додаткових елементів. Розкрито питання щодо критеріїв якості перекладу – «адекватності» і «еквівалентності», з огляду на його визначальну роль під час обміну інформацією між різними народами.

Розглянуто підходи документознавців та перекладознавців до визначення функцій документа та перекладу. На підставі їх аналізу виокремлено головну – комунікаційну; загальні для всіх перекладів – пізнавальну, культурну, регулятивну, освітню та виховну; а також спеціальні функції перекладу, які є варіативними, у залежності від виду вміщеної в ньому соціальної інформації за сферою виникнення й об'єктом відображення, притаманних їй функцій, а також від тематики та сфери застосування перекладу.

У підрозділі 2.2 *«Документний потік перекладів у системі документної комунікації»* розкрито теоретичні засади документного потоку перекладів та його функціонування у системі документної комунікації.

Здійснено аналіз теоретичних та термінологічних аспектів документних потоків. Для визначення сутності документного потоку перекладів розглянуто особливості процесів його виникнення та функціонування на етапах життєвого

циклу перекладів у системі документної комунікації. З метою формування системного погляду відстежено комунікаційний шлях перекладу: процеси його створення, характеристику, функції та вектори взаємодії авторів, перекладачів, редакторів, видавців, замовників, задіяних у створенні, розуміння ролі різних інституцій у забезпеченні організації та корегуванні руху перекладів, їх подальшого використання. Також приділено увагу питанню щодо здійснення пов'язаного з перекладами належного авторського права відповідними суб'єктами.

Результати осмислення комунікаційного шляху перекладів та процесів утворення документного потоку перекладів, візуально зображено у схемі (Додаток А), в основу якої покладено концепцію документно-комунікаційної системи А. Соколова, поетапного процесу створення та редакторського опрацювання перекладу М. Зарицького; бачення його міжкультурної комунікативної сутності Т. Горощенко.

Визначено сутність та особливості документного потоку перекладів. Виявлено, що він являє собою складну систему – сукупність розподілених у часі й просторі перекладів, які рухаються по комунікаційних каналах від створювачів і виробників (комунікантів) до користувачів (реципієнтів) з метою забезпечення міжмовної комунікації. Окрім того, вони відображають процеси і результати цілеспрямованої діяльності суспільства у міжкультурному контексті. На основі здійсненого аналізу сформульовано поняття «документний потік перекладів» і «документний потік перекладів українською та з української мови».

Виокремлено параметри, за якими може здійснюватись вимірювання документного потоку перекладів: структура, обсяг, темпи зростання. Визначено, що потік перекладів можна структурувати за змістовними та формальними ознаками. До змістовних ознак структурування належать тематична і типологічна, до формальних – хронологічна, мовна, видова, авторська, належність до перекладача, який здійснив переклад, видавнича, географічна. Висвітлено чинники зовнішнього середовища, які впливають на зміни вимірюваних параметрів.

У третьому розділі **«Структура документного потоку перекладів українською та з української мови як відображення процесів міжкультурної комунікації»** здійснюється бібліометричний і статистичний аналіз документного потоку перекладів українською та з української мови, виданих в Україні за період 1991-2013 рр., за матеріалами бази даних «Index Translationum» та статистичного збірника «Друк України», визначаються форми міжкультурної комунікації, які відображає структура аналізованого потоку.

У підрозділі 3.1 *«Бібліометричний аналіз документного потоку перекладів українською та з української мови (за даними міжнародної бібліографічної бази даних ЮНЕСКО «Index Translationum»)»* здійснено бібліометричний аналіз

документного потоку перекладів українською та з української мови на основі бази даних «Index Translationum». Досліджено структуру потоку за змістовними та формальними ознаками: головною – мовною (за цільовими та мовами оригіналу), хронологічною (за роком видання), тематичною (за укрупненими розділами УДК), типологічною (за цільовим призначенням згідно з класифікацією Книжкової палати України та жанрами згідно з класифікацією Г.М. Швецової-Водки), видовою (за обсягом), авторською (за авторами оригінальних творів), видавничою (за видавничими установами, що здійснювали випуск перекладів), географічною (за містом видання). Визначено загальний і щорічний обсяг, динаміку, основні тенденції.

Виявлено, що відповідно до вказаних ознак, у потоці перекладів українською обсягом 637 назв домінують: у мовній структурі – англійська (30%) та російська (28%) мови; тематичній – УДК 8 Мова, художня література (42%); типологічній – літературно-художні та видання для дітей та юнацтва (по 22%); видовій – книжки (91%); авторській – Е. Уайт (6 назв), Г. Андерсен (5) і Ш. Перро (4); видавничій – видавництво «Веселка» (10%); географічній – м. Київ (77%).

У потоці перекладів з української обсягом 77 назв лідерами виявилися: у мовній структурі – російська мова (70%); тематичній – УДК 5 Природничі та точні науки (52%); типологічній – навчальні видання (73%); видовій – книжки (91%); авторській – М. Богданович (12 назв) і О. Погорелов (6); видавничій – «Освіта» (55%); географічній – м. Київ (75%).

Визначено, що і в першому, і в другому випадках документний потік перекладів характеризується лакунами упродовж багатьох років.

У підрозділі 3.2 *«Статистичний аналіз документного потоку перекладів українською та з української мови (за даними статистичного збірника Книжкової палати України «Друк України»)»* висвітлено основні результати статистичного аналізу документного потоку перекладів українською та з української мови, здійсненого на основі матеріалів збірника «Друк України» за параметрами: загальний і щорічний обсяг; рік видання; цільова/оригінальна мова; видання художньої літератури; видання дитячої літератури (за цільовим призначенням). Виявлено, що у потоці перекладів українською обсягом 9080 одиниць переважають англійська мова (36%) та дитяча література (41,3%); у потоці перекладів з української обсягом 969 одиниць – російська мова (59%) та художня література (10,7%). Визначено основні тенденції та динаміку. Отримані показники співвіднесено з результатами бібліометричного аналізу за аналогічними параметрами.

Перевірено гіпотезу Й. Хайлбронна щодо моделі «ядро-периферія» у структурі світової системи перекладів, що характеризується зворотною залежністю між

позицією мови у структурі зазначеної системи та кількістю й різноманітністю перекладів – асиметрією їх руху в напрямку від центру до периферії.

У підрозділі 3.3 «*Форми відображення процесів міжкультурної комунікації у документному потоці перекладів*» визначено основні форми міжкультурної комунікації, які відображає структура документного потоку перекладів: 1) комунікація між культурами, що характеризується двостороннім зв'язком; 2) комунікація між культурами, для якої є притаманним односторонній зв'язок. Виокремлено структурні ознаки потоку, які протягом певного періоду найбільшою мірою характеризують процеси міжкультурної комунікації. На основі результатів бібліометричного аналізу документного потоку перекладів українською та з української мови виявлено культури, з якими українська взаємодіє за першою і другою формами. Кожну з культур відповідно до визначеної форми охарактеризовано за тематичною та цільовою комунікативною спрямованістю перекладів.

У наслідок порівняльного аналізу показників бази даних «Index Translationum» та офіційної статистики Книжкової палати України здійснено оцінку ступеня представленості документного потоку перекладів українською та з української мови на світовому та національному рівнях, кількості та рейтингових позицій цільових та мов оригіналу, відповідності визначених тенденцій і, як наслідок, ступеня розкриття проблеми дослідження. Зазначається необхідність подальшого поглибленого дослідження в цій царині та пропонуються практичні рекомендації щодо перспективних векторів роботи.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У процесі дослідження досягнуто мету дисертації, вирішено поставлені завдання, що дозволило дійти наступних основних висновків.

1. Сучасний стан наукової розробленості проблеми вивчення документного потоку перекладів українською та з української мови упродовж 1991-2013 рр. характеризується відсутністю в Україні дисертаційних досліджень. Наукові статті висвітлюють зазначене питання фрагментарно та стосуються лише книжкових видань. Єдине комплексне дослідження в цьому аспекті, здійснене в межах проекту «Book Platform», не надає вичерпних бібліографічних або кількісних відомостей для подальшого бібліометричного вивчення документного потоку.

2. Усебічне вивчення джерел інформації про переклади українською та з української мови, їх потенціалу надало підстави базувати дослідження на матеріалах міжнародної міждисциплінарної бібліографічної бази даних ЮНЕСКО «Index Translationum» та статистичного збірника Книжкової палати України імені Івана Федорова «Друк України». Підкреслено, що бібліометричний аналіз

за даними першого джерела дозволяє вивчити структуру документного потоку перекладів українською та з української мови упродовж 1991-2013 рр., який репрезентує Україну на світовому рівні; статистичний аналіз на основі другого – з'ясувати ступінь представленості потоку на національному рівні; узагальнення отриманих результатів – інтерпретувати їх відповідно до поставленої мети.

3. За підсумком документознавчого дослідження перекладу, виконуваних ним функцій з метою виокремлення з інших видів документів запропоновано визначення поняття «переклад»: 1) як документ – це єдність інформації (повідомлення), попередньо декодованої й переданої з однієї мовної системи знаками іншої, та матеріального носія, що призначені для передачі й поширення у часі й просторі; 2) як видання – це текстовий документ, який призначений для поширення вміщеної в ньому інформації, попередньо декодованої й переданої з однієї мовної системи знаками іншої, пройшов редакційно-видавниче оброблення, самостійно оформлений, має вихідні відомості.

4. На підставі характеристики процесів утворення та функціонування документного потоку перекладів у системі документної комунікації, визначення основних ознак, властивостей та функцій, з'ясовано, що він є складною впорядкованою системою, родоутворюючим елементом якої є опублікований переклад (видання). Головною системотворною ознакою загального документного потоку перекладів може бути зв'язок перекладів за змістом, потоку перекладів з або певною мовою – зв'язок за мовою (оригінальною або цільовою).

Виявлено, що особливістю документного потоку перекладів є інформативність, адже він являє собою своєрідну інформаційну базу, яка має здатність відображати певний історичний розвиток націй, є відбитком міжмовних та міжкультурних відносин між країнами на будь-яких рівнях та у будь-яких галузях суспільної діяльності. Отже, документний потік перекладів визначено як сукупність розподілених у часі й просторі перекладів, які рухаються по комунікаційним каналам від створювачів і виробників (комунікантів) до користувачів (реципієнтів) з метою забезпечення міжмовної комунікації та відображають процеси і результати цілеспрямованої діяльності суспільства у міжкультурному контексті.

Встановлено, що вимірювані параметри потоку – структура, обсяг і темпи зростання, знаходяться під впливом та постійно реагують на зміни таких чинників зовнішнього середовища як існування політичного режиму та цензури; державна політика у видавничій сфері; джерела фінансування перекладів та їх популяризації; оплата, умови праці та соціальні гарантії перекладачів; ступінь виконання видавництвами вимог законодавства щодо надсилання обов'язкового примірника видань; готовність нації до прийняття перекладеного інокультурного твору.

5. За результатами бібліометричного аналізу документного потоку перекладів українською та з української мови за період 1991-2013 рр. на основі бази даних «Index Translationum» досліджено його структуру за змістовними та формальними ознаками (головною – мовною, тематичною, типологічною, хронологічною, видовою, авторською, видавничою, географічною), визначено кількісний обсяг, динаміку, основні тенденції.

З'ясовано, що документний потік перекладів українською мовою становить 637 одиниць (40% від загальної кількості перекладів), потік перекладів з української мови – 77 одиниць (5%). Після здобуття Україною незалежності у всіх структурах спостерігається тенденція до скорочення. Винятком у потоці перекладів українською мовою є: типологічна структура, в якій відбулося зростання кількості нормативної і виробничо-практичної (на 94%), релігійного змісту (на 88%) та наукової літератури (на 60%); тематична – з суспільних наук (на 43%), з філософії, психології (на 80%), з релігії, теології (на 87%); мовна – перекладів з англійської (на 75%) і французької (на 47%). У потоці перекладів з української мови єдиним винятком є тематична структура, якій притаманне збільшення літератури з суспільних наук (на 17%)

6. Унаслідок здійсненого аналізу виявлено, що опосередкована перекладом міжкультурна комунікація виражається у двох формах: 1) комунікація між культурами, що характеризується двостороннім зв'язком – обидві культури виступають у якості комуніканта і реципієнта; 2) комунікація між культурами, для якої є притаманним односторонній зв'язок – одна культура виступає тільки як комунікант, друга – тільки як реципієнт, або навпаки. Акцентовано, що комунікаційні процеси між культурами розкривають мовна (що відповідає культурі-носієві), типологічна і тематична структури документного потоку перекладів.

Визначено, що за першою формою найбільш плідна взаємодія української культури спостерігається з англійською, російською, німецькою, польською, іспанською, угорською, словацькою, татарською культурами. За другою формою для української культури-реципієнта найбільш значущими є французька, італійська, білоруська, норвезька, болгарська культури. Кожна з культур характеризується певною тематичною та цільовою комунікативною спрямованістю перекладів.

7. Доведено, що упродовж аналізованого періоду на світовому рівні (за базою «Index Translationum») відображено лише близько 10% реального обсягу національного документного потоку перекладів українською та з української мови (за статистикою «Друк України»): загальний потік перекладів України – 7,7% (1611 проти 20903 одиниць), українською мовою – 7,1% (637 проти 9080), з української мови – 8% (77 проти 969, без урахування даних за 1991-1996 рр., не представлених Книжковою палатою); потік перекладів художньої літератури

українською – 6,5% (140 проти 2159 одиниць), з української – 10,6% (11 проти 104); потік перекладів літератури для дітей та юнацтва українською – 4,2% (140 проти 3355 одиниць), з української – 5,5% (4 проти 73). Окрім того, відрізняється кількість представлених цільових (9 проти 12 назв) та мов оригіналу (48 проти 54), а також їх рейтингові позиції у списку.

Констатовано, що відповідно до бази даних «Index Translationum» документний потік перекладів українською та з української характеризується тенденцією до скорочення, епізодичністю відображення показників та обмеженістю у часі – 1991-2008 рр. Разом, з тим, відповідно до офіційної статистики України аналізованому потоку притаманна тенденція до стійкого зростання: українською мовою – на 72%, з української – на 78%; але деталізовані дані, зокрема за цільовими та мовами оригіналу, представлені лише упродовж 1997-2013 рр.

Отже, обмеженість фактологічного матеріалу кожного з джерел вимагає подальшого поглибленого дослідження проблеми.

8. Запропоновано низку *практичних рекомендацій* щодо перспективних напрямів роботи в цій царині.

Перший полягає у виявленні документного потоку перекладів (всіх без винятку видів видань), випущених в Україні впродовж періоду її незалежності, повному обліку та створенні національної бази даних «Переклади України», що вимагає залучення провідних науково-дослідних та інформаційних центрів України, бібліотек загальнодержавного значення, які задіяні у створенні національної бібліографії українського друку; громадських організацій, які співпрацюють з видавництвами (наприклад, «Українська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів», «Форум видавців»), авторами та перекладачами («Національна спілка письменників України», «Творча спілка перекладачів та письменників України»). Окремим завданням для Книжкової палати України постає відображення документного потоку перекладів за хронологією випуску, а не за роками надходження обов'язкових примірників документів.

Другий – у здійсненні повного бібліометричного дослідження документного потоку перекладів на основі створеної бази даних «Переклади України» у контексті міжкультурної взаємодії, що передбачає співпрацю таких установ як Книжкова палата України (Відділ статистичного моніторингу та аналізу друку), НБУВ (Відділ бібліометрії та наукометрії Центру досліджень соціальних комунікацій), Інститут культурології Національної академії мистецтв України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України тощо.

Третій – у підготовці та передачі відповідних бібліографічних відомостей щодо випущених в Україні перекладів до бази даних ЮНЕСКО «Index Translationum» з метою заповнення існуючих лакун, що зумовлює залучення Книжкової палати України (або НБУВ) та Національної комісії України у

справах ЮНЕСКО. Це надасть можливість досліджувати та оцінювати напрями й розвиток усебічної взаємодії в міжнародній соціальній системі. Повноцінне представлення україномовного сегменту в «Index Translationum» матиме безпосередній вплив на формування позитивного іміджу України на міжнародному рівні, адже у переломний час, коли вона зазнає суттєвих змін і фокусує на собі увагу всього світу, підвищення її значущості, зокрема у світовій системі перекладів, стає одним з актуальних завдань.

Доцільно було б створити національну базу даних «Переклади України», визначитися із координаційним центром на засадах кооперації між різними відомствами та установами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях, визначених МОН України:

1. Зоряна А. М. Статистичний аналіз перекладів художньої та дитячої літератури України 1986-2013рр. (за матеріалами державного статистичного збірника «Друк України») / А. М. Зоряна // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 11. – С. 17-28.

2. Зоряна А. М. Статистичний аналіз потоку перекладів України 1986-2013рр. : загальна характеристика (за матеріалами державного статистичного збірника «Друк України») / А. М. Зоряна // Вісн. Кн. палати. – 2015. – № 10. – С. 8-18.

3. Зоряна А. М. Досвід використання бази даних «Index Translationum» у наукових дослідженнях / А. М. Зоряна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2015. – № 2. – С. 85-96.

4. Зоряна А. М. Бібліографічний показчик ЮНЕСКО «Index Translationum» як джерело дослідження документного потоку перекладів / А. М. Зоряна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2014. – № 4. – С. 33-43.

5. Зоряна А. М. Функції перекладу як об'єкта документознавчих досліджень / А. М. Зоряна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2014. – № 2. – С. 29-34.

6. Зоряна А. М. Переклад як об'єкт документознавчих досліджень: історіографічний огляд / А. М. Зоряна // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2014. – № 1. – С. 37-47.

Статті в іноземних наукових виданнях:

7. Зоряна А. М. Бібліометричний аналіз потоку перекладів українською та з української мови (1991-2014) / А. М. Зоряна // Spheres of Culture. – Lublin, 2016. – Volume XIV. – P. 480-486.

Матеріали конференцій, семінарів:

1. Зоряна А. М. Дослідження документного потоку перекладів: міжнародний досвід / А. М. Зоряна // Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації : зб. матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 19-20 березня 2015 р.). – Одеса : OFFSETiC, 2015. – С. 281-283.

2. Зоряна А. М. Переклад як об'єкт документознавчих досліджень: історіографічний огляд / А. М. Зоряна // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб. наук. пр. – Київ : Четверта хвиля, 2014. – Вип. 8. – С.149-158.

3. Зоряна А. М. Переклад як об'єкт документознавчих досліджень: історіографічний огляд / А. М. Зоряна // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття : зб. матеріалів VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 11-13 вересня 2014 р.). – Одеса : Грін Д. С., 2014. – С. 97-99.

4. Зоряна А. М. Комунікативні функції перекладу / А. М. Зоряна // Культура та інформаційне суспільство XXI століття : зб. матеріалів всеукр. наук-теорет. конф. молодих учених (Харків, 24-25 квітня 2014 р.). – Харків : ХДАК, 2014. – С. 206-207.

5. Зоряна А. М. Інформаційна складова перекладу як об'єкта документознавчих досліджень / А. М. Зоряна // Документ. Мова. Соціум: теорія та практика : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 10-11 квіт. 2014 р.). – Київ : НАКККіМ, 2014. – С. 13-15.

6. Зоряна А. М. Переклади творчої спадщини Т. Г. Шевченка за даними бібліографічного покажчика ЮНЕСКО «Index Translationum» / А. М. Зоряна // Феномен Тараса Шевченка: лінгвістичний, історичний і мистецтвознавчий аспекти» : зб. матеріалів наук.-практ. конф. присвяченої 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка (Київ, 27-28 лютого 2014 р.). – Київ : НАКККіМ, 2014. – С. 77-79.

7. Зоряна А. М. Переклад як вид документа / А. М. Зоряна // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття : зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 12-14 вересня 2013 р.). – Одеса : Сімекс-Прінт, 2013. – С. 174-177.

8. Зоряна А. М. Переклад як засіб міжкультурного діалогу / А. М. Зоряна // Трансформаційні процеси в освіті і культурі : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, Київ, Варшава, 24-25 квіт. 2013 р.). – Київ : НАКККіМ, 2013. – С. 100-102.

9. Зоряна А. М. Бібліографічний покажчик ЮНЕСКО «Index Translationum» як джерело дослідження документного потоку перекладів / А. М. Зоряна // Документ. Мова. Соціум: теорія і практика : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 11-12 квіт. 2013 р.). – Київ : НАКККіМ, 2013. – С. 79-81.

10. Зоряна А. М. Переклад з української мови як засіб соціокультурної комунікації / А. М. Зоряна // Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики : зб. матеріалів Міжнар. наук.-теорет. конф. (Київ, 21-22 березня 2013 р.). – Київ : НАКККиМ, 2013. – С. 140-142.

АНОТАЦІЯ

Зоряна А. М. Документний потік перекладів українською та з української мови як відображення процесів міжкультурної комунікації (1991-2013 рр.). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.02 – документознавство, архівознавство. – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Київ, 2016 р.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню документного потоку перекладів українською та з української мови за період 1991-2013 рр., а також процесів міжкультурної комунікації, які відображає його структура. У роботі здійснюється документознавчий аналіз перекладу, формулюється та пропонується поняття «переклад» як документ і як видання. Розкривається сутність, особливості документного потоку перекладів, поняття «документний потік перекладів» і «документний потік перекладів українською та з української мови», визначаються параметри вимірювання та чинники зовнішнього середовища, які впливають на їх зміни.

Здійснюється бібліометричний і статистичний аналіз документного потоку перекладів українською та з української мови за матеріалами бібліографічної бази даних «Index Translationum» та статистичних збірників «Друк України»: вивчається структура, загальний і щорічний обсяг, динаміка, основні тенденції. Визначаються форми міжкультурної комунікації, які відображає структура аналізованого потоку, та культури, з якими українська взаємодіє за кожною з них. Культури характеризуються за тематичною і цільовою комунікативною спрямованістю перекладів. На основі здійсненого аналізу оцінюється ступінь представленості документного потоку перекладів українською та з української мови на світовому та національному рівнях. Доводиться потреба подальшого поглибленого дослідження в даному напрямі та пропонуються практичні рекомендації, зокрема щодо реалізації проекту зі створення національної бази даних «Переклади України».

Ключові слова: документ, переклад, документний потік, документний потік перекладів, комунікація, міжкультурна комунікація, бібліометричний аналіз, база даних перекладів, Index Translationum, Друк України.

АННОТАЦИЯ

Зоряна А. М. Документный поток переводов на украинский и с украинского языка как отображение процессов межкультурной коммуникации (1991-2013 гг.). – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.02 – документоведение, архивоведение. – Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского. – Киев, 2016 г.

Диссертация посвящена комплексному исследованию документного потока переводов на украинский и с украинского языка за период 1991-2013 гг., а также процессов межкультурной коммуникации, которые отображаются в его структуре. В работе осуществлён комплексный документоведческий анализ перевода, определены функции, сформулированы и предложены понятия «перевод» как документ и как издание.

Отражены этапы жизненного цикла перевода, отслежены процессы возникновения и функционирования документного потока переводов в системе документной коммуникации. Раскрыта сущность, особенности, функции документного потока переводов, понятия «документный поток переводов» и «документный поток переводов на украинский и с украинского языка», высветлены параметры измерения потока и факторы внешней среды, влияющие на их изменения. Подчёркнуто, что особенностью документного потока переводов является его информативность, поэтому он представляет собой своеобразную информационную базу, которая обладает способностью отображать историческое развитие наций, межъязыковые и межкультурные отношения стран на любых уровнях и в любых отраслях общественной деятельности.

Осуществлены библиометрический и статистический анализ документного потока переводов *на* и *с* украинского языка, изданных в Украине за период 1991-2013 гг., на основе материалов библиографической базы данных ЮНЕСКО «Index Translationum» и статистических сборников «Печать Украины». Изучена структура, общий и ежегодный объём, динамика, основные тенденции потока.

Проверена гипотеза И. Хайлброна относительно модели «ядро-периферия» в структуре всемирной системы переводов, которая характеризуется обратной зависимостью между позицией языка в структуре указанной системы, а также количеством и разнообразием переводов – асимметрией движения в направлении от центра к периферии.

Определены основные формы межкультурной коммуникации, отображающиеся в структуре документного потока переводов: 1) коммуникация между культурами, которой свойственна двусторонняя связь; 2) коммуникация между культурами, которой свойственна односторонняя связь. Выделены структурные признаки потока, в наибольшей степени раскрывающие процессы межкультурной коммуникации (языковой, типологический, тематический). На

основе результатов библиометрического анализа документного потока переводов *на* и *с* украинского языка выявлены культуры, с которыми украинская взаимодействует в соответствии с указанными формами. Каждая из культур охарактеризована согласно с определённой формой, тематической и целевой коммуникативной направленностью переводов.

Вследствие сравнительного анализа показателей базы данных «Index Translationum» и официальной статистики Украины осуществлена оценка степени представленности документного потока переводов *на* и *с* украинского языка на всемирном и национальном уровнях, количества и рейтинговых позиций целевых и оригинальных языков, соответствия определённых тенденций. Доказана потребность дальнейшего углубленного исследования проблемы; предложены практические рекомендации в отношении реализации проекта по созданию национальной базы данных «Переводы Украины».

Ключевые слова: документ, перевод, документный поток, документный поток переводов, коммуникация, межкультурная коммуникация, библиометрический анализ, база данных переводов, Index Translationum, Печать Украины.

SUMMARY

Zoriana A. M. Document flow of translations into and from Ukrainian as a reflection of the processes of cross-cultural communication (1991-2013). – Manuscript.

Dissertation for a candidate's academic degree in social communications : speciality 27.00.02. – Documentation and Archival Studies. – The Vernadsky National Library of Ukraine. – Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to the complex investigation of document flow of translations into and from Ukrainian for the period from 1991 to 2013 and the processes of cross-cultural communication which are reflected in their structure. It is accomplished a scientific document analysis of translation, formulated and suggested the definition of the concept “translation” as a document and as an edition. Special features, the essence of document flow of translations, concepts “document flow of translations” and “document flow of translations into and from Ukrainian” are defined. The flow's measurement parameters and outward environment factors which have an influence on their changes are determined.

Bibliometric and statistical analysis of document flow of translations into and from Ukrainian was performed according to the data from the bibliographical database “Index Translationum” and statistical digest “Print of Ukraine”. The structure, quantitative characteristics, dynamics and main trends of the document flow are studied. The forms of cross-cultural communication reflected in the document flow's structure and the cultures which interact with Ukrainian are determined. Every culture is characterized by a thematic and target communicative

direction of translations. Based on the accomplished analysis the representation degree of the document flow is estimated at the world and national levels. It is proved that there is a necessity for further in-depth research in this field. The practical guidance for the implementation of the project on creation of national database "Translations of Ukraine" are offered.

Keywords: *document, translation, document flow, document flow of translations, communication, cross-cultural communication, bibliometric analysis, database of translations, Index Translationum, Print of Ukraine.*

Підписано до друку 27.10.2016 р. Формат 60x84 1/16. Папір др. апарат
Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 0,9. Зам. 277. Тираж 100.

Видавець і виготовлювач

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв
01015, м. Київ, вул. Лаврська, 9.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ДК № 3953 від 12.01.2011 р.